

Rafał Moczadło

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

Methopedia - społeczność ekspertów blended learning

Powstanie i rozpowszechnienie technologii informacyjnych wytworzyło ogromny potencjał wpływający na zmianę jakości nauczania. Instytucje edukacyjne poszukują właściwych metod oraz odpowiedniej kultury stosowania technologii w edukacji. Szczególnie cenna wydaje się wymiana doświadczeń, podejść metodycznych czy kultury uczenia się w różnych krajach Europy. Methopedia jest odpowiedzią na taką potrzebę. W ramach międzynarodowego projektu COMBLE („Community of Integrated Blended Learning in Europe”) powstało środowisko społecznościowe przeznaczone głównie dla ekspertów blended learningu, w którym mogą oni wymieniać się specyficznymi dla swojej kultury nauczania technikami metodycznymi czy doświadczeniami. Wystąpienie ma na celu przedstawienie zawartości oraz możliwości związanych z powstaniem Methopedii.

Rynek pracy w zglobalizowanym świecie znacznie zmienił się w stosunku do sytuacji jeszcze z lat 80. XX w. Zmiany te były rzecz jasna skutkiem rewolucji informatycznej, która rozpoczęła się w latach 90. i trwa do dzisiaj. Pracodawcy bardziej cenią kandydatów do pracy, którzy mają umiejętność szybkiego uczenia się, wyszukiwania oraz przetwarzania informacji, twórczego rozwiązywania problemów i współpracy w grupie niż osoby o encyklopedycznej wiedzy. Zmiana potrzeb na rynku pracy wymusza zmianę w sposobie edukowania kolejnych pokoleń. Akcent przenosi się z zapamiętywania informacji na kształtowanie umiejętności zdobywania wiedzy. Tradycyjne sposoby nauczania są niedostosowane do potrzeb współczesnego człowieka. Wydaje się, że trendy określane mianem Web 2.0 wpływają również na inny sposób postrzegania produktywności i sposobu pracy. Coraz częściej praca odbywa się w systemach projektowych, w których współpracuje wiele osób jednocześnie, korzystając z jednego, umieszczonego w internecie, dokumentu.

Aby dostosować edukację do obecnej rzeczywistości, konieczna jest zmiana metod i technik nauczania. Coraz częściej wykorzystuje się jednocześnie różne metody, środowiska i techniki pracy. Ze względu na ogromną różnorodność usług komunikacyjnych ważniejsze

staje się zorientowanie na treść niż na sposób komunikacji. Nad danym zagadnieniem można pracować, spotykając się w tym samym czasie i miejscu, „twarzą w twarz”, jak również wykorzystując różne dla każdego z uczestników procesu nauczania środki komunikacji. Dlatego właśnie metody blended learning okazują się mieć ogromny potencjał edukacyjny i są coraz częściej wykorzystywane.

Najskuteczniejszym sposobem nauczania jest zaangażowanie ludzi w sam proces tworzenia wiedzy. Osoby, które w sposób aktywny uczestniczą w procesie uczenia się, zdobywają cenniejsze umiejętności niż uczestnicy nastawieni wyłącznie na odbiór informacji. Największy stopień zaangażowania uczestników uzyskuje się, umożliwiając im samodzielnie rozwiązywanie problemów (poprzez wyszukiwanie informacji, kompilowanie i opracowanie możliwych rozwiązań).

Termin „blended learning” odnosi się do różnych aspektów nauczania i uczenia się, w związku z czym nie istnieje jego jednoznaczna definicja. Można wyróżnić przynajmniej trzy znaczenia pojęcia „blended learning”:

- jest to proces edukacyjny łączący formy tradycyjne (zajęcia „twarzą w twarz”) z działaniami online, wykorzystującymi przede wszystkim internet,
- połączenie środków przekazu i narzędzi stosowanych w różnych środowiskach nauczania,
- połączenie różnych metod i podejść pedagogicznych, niezależnie od używanej technologii¹.

Potocznie pojęcia „blended learning” używa się w pierwszym znaczeniu, jednakże w praktyce najczęściej stosuje się szerszą definicję – drugą bądź trzecią. Nie sposób bowiem „zmieścić” w węższym znaczeniu tego pojęcia sytuacji, w której uczestnicy oraz prowadzący znajdują się w tej samej pracowni komputerowej, a jednocześnie różnorodne zadania wykonują przez internet. Poza tym wąska definicja blended learningu kładzie zbyt duży nacisk na samą formę komunikacji, pomijając przy tym, często stosowane w praktyce, łączenie różnych metod i technik pedagogicznych.

Doświadczenia pokazują, że blended learning może być bardzo efektywnym narzędziem edukacyjnym². Pojawia się jednak często zagrożenie niedostatecznego wykorzystania jego potencjału w praktyce. Przyczyną takiego stanu rzeczy bywa brak doświadczenia

¹ D. Whitelock, A. Jelfs, 2003, *Editorial. Special Issue on Blended Learning Journal of Educational Media*, „Journal of Educational Media” 2003, t. 28, nr 2, s. 99–100.

² NETg, *Thomson Job Impact Study. Final Results-The Next Generation of Corporate Learning: Achieving the Right Blend*, Naperville 2003.

technologicznego, metodycznego i organizacyjnego, zarówno osób zajmujących się administracyjną stroną procesu wdrażania blended learningu, jak i osób prowadzących zajęcia oraz uczestników. Zarządzający najczęściej nie dostrzegają, że wprowadzenie w życie blended learningu związane jest ze zmianą kultury nauczania, a także ze zmianą samej organizacji procesu nauczania. W szczególności bardzo ważne jest instytucjonalne wsparcie planowania, wprowadzania w życie, oceny i podtrzymywania całego procesu. Jeżeli chodzi o prowadzących, to głównie mają oni doświadczenia związane z tradycyjnymi formami nauczania. Trudno jest im łączyć dotychczas stosowane metody pedagogiczne z metodami, które stosuje się przy wykorzystaniu ICT. Ciężko jest też zmienić technikę nauczania, która nastawiona jest w większej mierze na przekaz i utrwalanie informacji niż na kształtowanie umiejętności samouczenia.

Istnieje zatem silna potrzeba dzielenia się wiedzą na temat blended learningu. Bardzo ważne jest przekazywanie sobie informacji dotyczących konkretnych zastosowań oraz dobrych praktyk wdrażania blended learningu.

Założenia projektu COMBLE

Celem projektu COMBLE³ jest podniesienie jakości stosowanych metod związanych z blended learningiem w szkolnictwie wyższym, sektorze biznesowym, a także we wszelkich działaniach edukacyjno-szkoleniowych dotyczących edukacji osób pracujących. Sposobem na rozwój jakościowy działań edukacyjno-szkoleniowych wykorzystujących blended learning jest praktyczne przygotowanie administratorów, nauczycieli oraz uczących się do korzystania z tej formy edukacji. Aby było to możliwe, konieczne jest dostarczenie odpowiedniej wiedzy dotyczącej czynników technicznych, pedagogicznych, organizacyjnych i osobowych, które mogą mieć wpływ na osiągnięcie sukcesu w zastosowaniu tego typu rozwiązań w praktyce.

W projekcie biorą udział partnerzy z trzech obszarów edukacji:

- szkoły wyższe,
- edukacja dla dorosłych,
- edukacja w ramach przedsiębiorstw (*business education*).

Szerokie spektrum profilu uczestników projektu umożliwia sprawdzenie praktycznych aspektów stosowania blended learningu w różnych kontekstach pedagogicznych.

³ COMBLE (*Community of Integrated Blended Learning in Europe*) – projekt finansowany przez Unię Europejską w ramach programu *Life Long Learning*: <http://comble-project.eu>, [01.11.2009].

Projekt prowadzony jest przez czterech głównych partnerów⁴, których najważniejszymi zadaniami są:

- pomoc administratorom (menedżerom) w określeniu potrzebnych elementów do wprowadzenia scenariuszy, które będą uzyskiwały oczekiwany skutek. W tym celu zaprojektowany został model (*Reference Model of Blended Learning Readiness*), który określa procedurę ewaluacji stosowanych metod blended learning na poziomie administracji wprowadzającej szkolenie, prowadzących zajęcia oraz uczących się;
- stworzenie działającej społeczności ekspertów blended learningu, a także nauczycieli lub trenerów, którzy mogą dzielić się swoją wiedzą oraz doświadczeniem dotyczącym wprowadzenia i ewaluacji metod blended learningu w praktyce. Aby umożliwić stworzenie takiej społeczności, zaprojektowany został w technologii MoinMoin, serwis społecznościowy Methopedia. Methopedia umożliwia dostęp do metod i technik pedagogicznych blended learningu, a także do modelu ewaluacyjnego szkoleń z wykorzystaniem blended learningu;
- rozwijanie kompetencji *ICT* ułatwiających projektowanie szkoleń opartych na interakcji i pracy grupowej. Aby osiągnąć ten cel, uruchomiony został kurs dla trenerów blended learningu, podczas którego szczególną uwagę zwracano na integrację elementów *face to face* i wirtualnych. Szczególny nacisk położono na stosowanie innowacyjnych podejść pedagogicznych, sprzyjających uczeniu się samoorganizującemu i grupowemu;
- umożliwienie uczącym się korzystania z rozwiązań blended learningu, poprzez dostarczenie standardowych informacji na temat narzędzi, metod i koniecznych umiejętności. W tym celu zaprojektowany został kurs oraz Europejski Certyfikat Blended Learning, dzięki któremu osoby uczące się będą mogły zaznajomić się z podstawowymi narzędziami, technologiami i metodami uczenia się metodą blended learningową.

Najważniejszym produktem projektu COMBLE jest utworzenie działającej, europejskiej sieci społecznościowej Methopedia. Powstaje jednak pytanie o cel takiego działania, skoro w wielu miejscach w sieci można odnaleźć zarówno materiały edukacyjne (Wikiversity lub np. Open Educational Resources), z drugiej strony na wielu portalach społecznościowych istnieją grupy osób zainteresowanych edukacją elektroniczną.

⁴ Uniwersytet Nauk Stosowanych Wildau (Niemcy), Uniwersytet Aalborg (Dania), Uniwersytet Tartu (Estonia), Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (Polska).

Methopedia

Methopedia, oprócz roli informującej, pełni przede wszystkim funkcję integrującą. Zwykle materiały edukacyjne, które można odnaleźć w sieci dotyczą metod czysto e-learningowych. Osoby zainteresowane blended learningiem muszą szukać informacji w wielu miejscach, odfiltrując zagadnienia dla nich nieprzydatne. Methopedia natomiast integruje w jednym miejscu zarówno ekspertów, jak i zagadnienia z zakresu blended learningu. Ważną cechą Methopedii jest wymiana metod pomiędzy różnymi krajami Europy. W różnych krajach funkcjonują różne kultury wprowadzania technologii i metod pedagogicznych. Dzięki Methopedii w większym stopniu możliwa będzie wymiana doświadczeń pomiędzy ekspertami blended learningu.

Innym istotnym zagadnieniem jest wielojęzyczność Methopedii. Podobnie jak w Wikipedii hasła będą połączone z odpowiednikami w innych językach. W chwili obecnej Methopedia ma swoją wersję angielską, niemiecką, polską, estońską i duńską.

Grupą docelową Methopedii są przede wszystkim eksperci, ale również osoby zarządzające edukacją oraz studenci. Najważniejszymi funkcjami serwisu są:

- przechowywanie w jednym miejscu informacji o różnych rodzajach metod i technik pedagogicznych,
- możliwość „dodawania” własnych technik i metod,
- możliwość kontaktu z ekspertami blended learning z Europy.

Pierwszym krokiem realizującym postawione w projekcie założenia było utworzenie załączka bazy wiedzy opartej na technologii „wiki”. Dzięki zastosowaniu technologii MoinMoin możliwa jest edycja w formie WYSIWYG (to, co widać w oknie edycyjnym, dokładnie odzwierciedla efekt końcowy). Dodatkowo, w celu znacznego uproszczenia edycji, zastosowano gotowe szablony zawierające nagłówki opisujące najważniejsze informacje, które powinny znaleźć się w każdym haśle. Zastosowanie szablonów umożliwia łatwe tworzenie treści o uporządkowanym „wyglądzie” i większej funkcjonalności dla odbiorców.

Każde proponowane hasło może być wprowadzone przy wykorzystaniu dwóch możliwych szablonów: techniki oraz metody pedagogicznej. Szablony zawierają pola do wypełnienia, zawierające:

- krótki opis,
- opis procesu tworzącego daną technikę lub metodę pedagogiczną,

- potrzebne zasoby (np. kartka, komputer, ołówek, program pocztowy),
- przykłady zastosowania danej techniki.

Każde z haseł dodatkowo wyposażone jest w opis „meta”, zawierający informacje przydatne przy określaniu możliwości zastosowania danej techniki bądź metody pedagogicznej w praktyce. Możemy się dowiedzieć na przykład, czy dana aktywność ma zastosowanie w dużych grupach odbiorców, czy przeznaczona jest raczej do szkoleń biznesowych. W jakiej fazie procesu nauczania można tę aktywność zastosować oraz w jakiej formie nauczania (*face to face*, online, komunikując się synchronicznie czy asynchronicznie). Dodatkowo każda aktywność czy podejście pedagogiczne opisywane jest tagami, umożliwiającymi łatwiejsze wyszukiwanie interesujących nas zasobów.

Zastosowania i przyszłość Methopedii

Oprócz prostego mechanizmu „wiki” implementowana jest funkcjonalność umożliwiająca projektowanie kursu z zastosowaniem blended learningu. W tym celu wykorzystano utworzoną w technologii flash aplikację Seminarplanner, która jest bezpośrednio połączona z zasobami Methopedii. Bardzo prosty w obsłudze Seminarplanner działa na zasadzie „przeciągnij i upuść”. Z podręcznego menu można przenosić na obszar roboczy techniki i metody pedagogiczne Methopedii. Dodatkowo zasoby uporządkowane są według kategorii, wśród których można odnaleźć informacje nie tylko na temat grupy docelowej danej aktywności, ale też w jakiej fazie procesu dydaktycznego, czy też przy jakim rodzaju komunikacji stosuje się daną metodę. Wszystkie te funkcjonalności pozwalają na precyzyjne zaplanowanie i zaprojektowanie całego kursu blended learningowego.

Methopedia ma służyć dzieleniu się doświadczeniami ekspertów w stosowaniu różnych form blended learningu. Aby to osiągnąć, nie wystarczy utworzyć encyklopedię zawierającą zbiór haseł. Konieczne jest zaangażowanie ludzi zainteresowanych tworzeniem zawartości oraz otwartych na wymianę informacji. Zaangażowanie buduje się poprzez dostarczenie środowiska spersonalizowanego, w którym można obserwować działalność innych. Dlatego Methopedia wyposażona jest mechanizm informujący o ostatnich zmianach na „wiki”.

W oparciu o technologię open source Elgg został zaimplementowany w Methopedii mechanizm prostego środowiska społecznościowego. Środowisko można będzie rozbudowywać o funkcje spotykane w typowych portalach społecznościowych. Każda osoba

może mieć własny profil wraz z podstawowymi informacjami, tworzącymi np. CV. Istnieje też możliwość integrowania profilu Methopedii z innymi portalami społecznościowymi. Methopedia wyposażona jest w mechanizm dodawania informacji o niej do najpopularniejszych portali i serwisów społecznościowych, takich jak np.: Facebook, LinkedIn, Twitter, Digg.com, Delicious i inne.

Kluczowym zadaniem, jeżeli chodzi o przyszłość Methopedii, jest przekroczenie „masy krytycznej”, koniecznej do utworzenia żywej społeczności ekspertów blended learningu, a także osób związanych z edukacją. Jednym z podstawowych kroków, jakie podjęto, by to zadanie wykonać, było zasilenie Methopedii jak największą liczbą metod i technik edukacyjnych w różnych językach.

Podsumowanie

Methopedia projektowana była z myślą o wygodzie użytkownika i jest wciąż doskonała. Tłumaczone są hasła z różnych wersji językowych. Strona główna zawiera samouczki wideo oraz wprowadzenie w zagadnienia blended learningu. Docelowo informacje na temat Methopedii będą pojawiać się na największych portalach społecznościowych. Dopracowana zostanie również wersja Methopedia Community – serwisu społecznościowego Methopedii.

Nie należy zapominać, że Methopedia nie powstaje w próżni. W ramach projektu COMBLE realizowane są przedsięwzięcia skierowane nie tylko do osób zajmujących się prowadzeniem zajęć czy tworzeniem kursów, ale też do kadry administracyjnej (menedżerskiej) oraz do osób uczących się. Menedżerowie mogą sięgnąć do podręcznika dla decydentów *The Blended Learning Readiness Handbook* (w trakcie opracowywania). Dzięki tej publikacji będą mogli ocenić konieczne zmiany w instytucjach, które umożliwią wprowadzenie blended learningu. Osoby zajmujące się procesem powstawania i prowadzenia kursów mogą czerpać wiedzę i inspirację z Methopedii. Uczestnicy czy studenci będą mogli uzyskać Blended Learning Driver's Licence (europejski certyfikat blended learning). Certyfikat potwierdza, że uczestnik specjalnego kursu potrafi używać właściwych metod i narzędzi w swoim kursie.

Wydaje się, że propozycja integracji metod oraz ekspertów blended learning w jednym miejscu jest warta uwagi i współuczestnictwa.

Bibliografia

NETg, *Thomson Job Impact Study. Final Results-The Next Generation of Corporate Learning: Achieving the Right Blend*, Naperville 2003.

Netografia

Community of Integrated Blended Learning in Europe, <http://comble-project.eu>.

Methopedia, <http://methopedia.eu>.

Abstract

Learning technologies developed in recent years have the creative potential for improving the quality of learning. However, this potential will only unfold if institutions implement suitable methodologies and learning cultures and if instructors become able to integrate active learning by choosing suitable activities. As the effects of assessments learning institutions and educators want to benefit from the different learning cultures existing in Europe. The European Methopedia community is therefore being developed for blended learning experts to share knowledge, methods and designs on a wiki-based platform. In addition to didactical content it is meant to function as a social network site for experts to meet and connect and share their views and experiences. The target group of Methopedia are mainly educators/trainers, but also administrators/managers and students.

Nota o autorze

Autor jest pracownikiem Uniwersyteckiego Centrum Zdalnego Nauczania i Kursów Otwartych Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Zajmuje się badaniami nad teorią i praktyką uczenia się na odległość. Koordynuje projekt UMCS w Second Life. Zajmuje się zastosowaniami wirtualnych światów w edukacji.